«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
_____ Ганна ТОЛСТАНОВА
«__» _____2025 р.

ВИСНОВОК

Київського національного університету імені Тараса Шевченка про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Левківської Вікторії Миколаївни на тему: «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Витяг
з протоколу № 7 засідання кафедри економічного права та економічного судочинства
від «19» грудня 2025року

Присутні: Головуюча на засіданні – зав. кафедри, д.ю.н., проф. Рєзнікова В.В., д.ю.н., проф. Щербина В.С., д.ю.н., проф. Кологойда О.В., д.ю.н., проф. Поєдинок В.В., д.ю.н., проф. Радзивілюк В.В., д.ю.н., проф. Пацурія Н.Б., д.ю.н., доц. Клєпікова О.В., д.ю.н., доц. Гарагонич О.В., к.ю.н., доц. Повар П.О., к.ю.н., доц. Пожоджук Т.Б., к.ю.н., ас. Гуренко М.А., к.ю.н., асистент Головачова А.С., асистент Озадовський І.Л., асистент Колісник Л.В., секретар засідання – провідний фахівець кафедри Лиса О.М., аспірантка Іванова В.С.

Серед присутніх: 8 докторів юридичних наук і 4 кандидати юридичних наук – з них 12 фахівців зі спеціальності, з якої виконувалась дисертація.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки кафедри економічного права та економічного судочинства ННІ права Левківської Вікторії Миколаївни на тему: «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор кафедри економічного права та економічного судочинства ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Щербина Валентин Степанович.

Дисертацію виконано на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка у межах бюджетних науково-дослідних тем: «Удосконалення нормативно-правового забезпечення сталого правосуддя у світлі євроінтеграційних прагнень України» (0124U003063) на 2020 – 2024 роки та «Правове забезпечення сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції» (0124U003297) на 2024 – 2029 роки.

Тема дисертації: «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки», затверджена на засіданні Вченої ради ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №7 25 листопада 2022 року).

Виступили:

Здобувач Левківська Вікторія Миколаївна представила презентацію за основними положеннями дисертації «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Шановні присутні! Вашій увазі пропонується дисертаційне дослідження, яке стосується правових засад забезпечення національної економічної безпеки.

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка Навчально-науковий інститут права

Кафедра економічного права та економічного судочинства
ЛЕВКІВСЬКА ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА

ДИСЕРТАЦІЯ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Галузь знань 08 – «Право»

Спеціальність 081 – «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня **доктора філософії**

Науковий керівник: **Щербина Валентин Степанович,**
доктор юридичних наук, професор

Актуальність теми. Забезпечення національної економічної безпеки є фундаментальним пріоритетом для будь-якої держави, оскільки воно безпосередньо впливає на економічну стабільність, суверенітет і сталий розвиток. Для України це питання набуло особливої актуальності через повномасштабну російську агресію, поточні геополітичні виклики, потреби економічної трансформації та інтеграції в європейську та глобальну економіку. Правова база, що регулює національну економічну безпеку, є ключовим інструментом для нейтралізації загроз, зміцнення стійкості та узгодження національної політики з міжнародними стандартами.

Статус України як кандидата на вступ до ЄС вимагає комплексного переосмислення правової системи економічної безпеки. Процес гармонізації українського законодавства з acquis ЄС передбачає правові реформи, які не лише усуватимуть внутрішні вразливості, а й відповідатимуть європейським принципам економічного управління, стабільності ринку та стратегічної автономії. Водночас сучасні загрози економічній безпеці – гібридна війна, економічний тиск, кібератаки та порушення критичних ланцюгів постачання – потребують динамічної та адаптивної правової відповіді.

Переважна більшість досліджень національної економічної безпеки здійснюється в рамках економічної науки та інших неюридичних наук. Відсутні комплексні правові дослідження впливу правових засобів на забезпечення національної економічної безпеки, нормативно-правових актів та стратегій у цій сфері, інституційних механізмів та міжнародних зобов'язань України. Крім того, останнім часом вимоги до правового забезпечення національної економічної безпеки змінилися в контексті процесу вступу України до ЄС та змін у геополітичному середовищі. З огляду на викладені обставини постає потреба у ґрунтовному та всебічному науковому аналізі правових засад забезпечення економічної безпеки України з метою визначення найнагальніших проблем та напрацювання шляхів їх вирішення.

Окремим аспектам правового забезпечення економічної безпеки присвячено дослідження таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Білоусов Є.О., Задихайло Д.В., Карнаух Б.П., Кологойда О.В., Омелько І.І., Пацурія Н.Б., Поєдинок В.В., Подцерковний О.П., Рєзнікова В.В., Федоренко В.Л., Швидка Т.В., Щербина В.С., B.W. Jentleson, Ch. Hermann, R. Schutze та ін.

Серед дисертаційних досліджень можна назвати докторські дисертації О.О. Бригінця «Правове забезпечення фінансової безпеки в Україні» (2017) та А.Ю. Ковальчук «Адміністративно-правові механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки України» (2018). Однак у науці господарського права відсутні спеціальні комплексні дослідження правових засад забезпечення національної економічної безпеки України.

Актуальність теми дослідження

Актуальність теми обумовлена:

- Правове забезпечення економічної безпеки України є критично важливим для стабільності держави, успішного впровадження реформ та процесу інтеграції до Європейського Союзу. Наявність протиправних внутрішніх та зовнішніх загроз змушує переосмислити існуючі правові механізми щодо економічної безпеки, особливо в контексті недостатньо розвинутих нормативних та теоретичних основ захисту економічних інтересів громадян.

- Відсутність визначеності у законодавчих нормах, що регулюють захист економічного стану громадян, зокрема у воєнний час, підсилює необхідність наукового дослідження цієї проблематики з метою виявлення та усунення існуючих прогалин. Таке дослідження має на меті внесення пропозицій щодо оптимізації законодавчого поля і підвищення рівня економічної безпеки, що надзвичайно важливо для загального соціально-економічного розвитку країни.

Мета і завдання дослідження.

Мета дисертації полягає у дослідженні теоретичних підходів до визначення національної економічної безпеки, чинного законодавства України та практики його реалізації з метою виявлення недоліків і прогалин у правовому забезпеченні національної економічної безпеки України та напрямів їх усунення
для підвищення спроможності України долати сучасні економічні виклики та просуватися шляхом європейської інтеграції.

Для досягнення поставленої мети дисертації необхідно вирішити такі *завдання*:

- визначити історичні етапи формування концепції національної економічної безпеки у світі та в Україні;
- встановити сутність національної економічної безпеки як економічного і правового поняття;
- визначити складові системи правового забезпечення національної економічної безпеки;
- з'ясувати особливості стратегічного і нормативно-правового забезпечення національної економічної безпеки;
- виявити проблеми правового становища державних органів забезпечення національної економічної безпеки;
- розкрити проблематику застосування окремих засобів правового забезпечення національної економічної безпеки;
- з'ясувати особливості сучасного правового забезпечення економічної безпеки в ЄС;
- визначити напрями удосконалення правового забезпечення національної економічної безпеки України в умовах євроінтеграції.

Мета та завдання дослідження

- **Мета дисертації** полягає у дослідженні теоретичних підходів до визначення національної економічної безпеки, чинного законодавства України та практики його реалізації з метою виявлення недоліків і прогалин у правовому забезпеченні національної економічної безпеки України та напрямів їх усунення

Завдання:

- визначити історичні етапи формування концепції національної економічної безпеки у світі та в Україні;
- встановити сутність національної економічної безпеки як економічного і правового поняття;
- визначити складові системи правового забезпечення національної економічної безпеки;
- з'ясувати особливості нормативно-правового і стратегічного забезпечення національної економічної безпеки;
- виявити проблеми правового становища державних органів забезпечення національної економічної безпеки;
- розкрити проблематику застосування окремих засобів правового забезпечення національної економічної безпеки;
- з'ясувати особливості сучасного правового забезпечення економічної безпеки в ЄС;
- визначити напрями удосконалення правового забезпечення національної економічної безпеки України в умовах євроінтеграції

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з забезпеченням національної економічної безпеки України.

Предметом дослідження є правові засади забезпечення національної економічної безпеки України.

Об'єкт та предмет дослідження

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час забезпечення економічної безпеки України.

Предметом дослідження є правові засади забезпечення економічної безпеки України.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що на основі комплексного дослідження законодавства, практики його застосування та наукових здобутків у царині національної економічної безпеки запропоновано нові та доопрацьовані раніше відомі положення щодо правового забезпечення національної економічної безпеки:

вперше:

визначено історичні етапи розвитку концепції національної економічної безпеки у світі та їхні характерні риси: **1) ранній Новий час**

(XVI–XVIII століття): домінування ідеології меркантилізму, економічна безпека пов'язувалася з експортними можливостями держави й запасами дорогоцінних металів і ґрунтувалася на колоніальній експлуатації; **2) промислова революція і XIX століття:** економічна безпека пов'язувалася з промисловим потенціалом і доступом до ресурсів; **3) перша половина XX століття:** домінування протекціонізму й економічного націоналізму; **4) період після Другої світової війни:** інституціоналізація економічної безпеки, багатовимірність її парадигми, функціонування структур колективної безпеки, вплив холодної війни; **5) кінець XX – початок XXI століття:** економічна безпека вважалася забезпеченою в умовах однополярного світу, домінування неоліберальної ідеології, глобалізації торгівлі й інвестицій; **6) кінець 2010-х років – 2020 роки:** актуалізація концепції національної економічної безпеки в умовах формування багатополярного світу, переорієнтація ЄС на «стратегічну автономію» з метою зменшення зовнішньої економічної залежності, вплив кліматичної кризи, подальше зростання ролі технологій, визнання гібридних загроз; **7) сучасний період:** перегляд концепції національної економічної безпеки в умовах загострення існуючих загроз та нових викликів безпрецедентного масштабу (пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення рф в Україну, занепад багатостороннього економічного порядку). Обґрунтовано, що кожному етапу властиві особливі правові засоби забезпечення національної економічної безпеки;

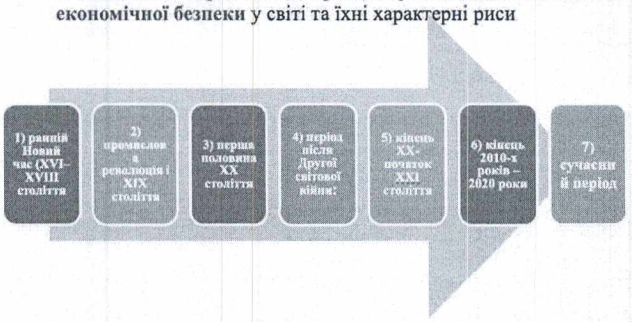
визначено складові частини системи національної економічної безпеки: **вертикальна структура**, що включає *рівні* такої безпеки залежно від суб'єкта безпеки (міжнародна економічна безпека, що забезпечується джерелами міжнародного права; економічна безпека ЄС, що забезпечується acquis ЄС; економічна безпека держави; економічна безпека регіонів України (з урахуванням функціональних типів територій в Україні); галузева економічна безпека; безпека суб'єктів господарювання; безпека негосподарюючих суб'єктів); **горизонтальна структура,** що включає *види* такої безпеки за сферами економіки (виробнича та технологічна безпека, енергетична безпека, фінансова безпека, інвестиційна безпека, зовнішньоекономічна безпека, кібербезпека економічної сфери, соціальна безпека, воєнно-економічна безпека); **функціональна структура**, що включає елементи, необхідні для здійснення діяльності з правового забезпечення такої безпеки (стратегічне і нормативно-правове забезпечення національної економічної безпеки; суб'єкти забезпечення такої безпеки; правові засоби (інструменти) такого забезпечення);

Наукова новизна

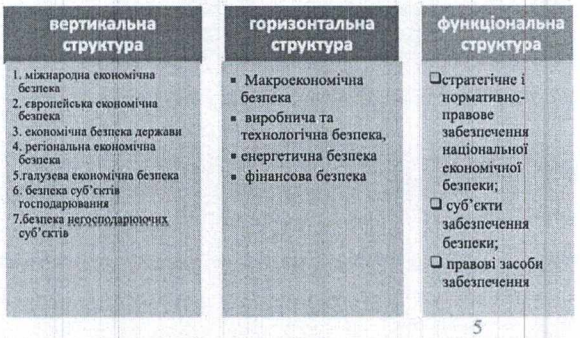
Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що на основі комплексного дослідження законодавства, практики його застосування та наукових здобутків у царині національної економічної безпеки запропоновано нові та доопрацьовані раніше відомі положення щодо правового забезпечення національної економічної безпеки:

Вперше

1. визначено історичні етапи розвитку концепції національної економічної безпеки у світі та їхні характерні риси

2. визначено складові частини системи національної економічної безпеки

визначено напрями оновлення Стратегії економічної безпеки України: 1) осучаснення викликів і загроз (врахування повномасштабного вторгнення, змін у геополітичній і геоекономічній обстановці): 2) посилення фокусу (зменшення кількості завдань) і визначення конкретних механізмів реалізації; 3) відображення ролі цифровізації та технологій; 4) включення питання захищеності ланцюгів постачання; 5) включення питань інституційної спроможності; 6) запровадження механізмів моніторингу виконання та перегляду Стратегії; 7) узгодження і розмежування з іншими стратегічними документами (зокрема, усунення питань економічного зростання загалом, які не є безпековими питаннями); 8) відображення реального стану європейської інтеграції та міжнародної співпраці;

Наукова новизна

Вперше

3. обґрунтовано концептуальні напрями оновлення Стратегії економічної безпеки:

1) осучаснення викликів і загроз (врахування повномасштабного вторгнення, змін у геополітичній і геоекономічній обстановці:

2) посилення фокусу (зменшення кількості завдань) і встановлення конкретних механізмів реалізації;

3) підвищення уваги до цифровізації та технологій;

4) включення питання захищеності ланцюгів постачання;

5) інтеграція питань інституційної спроможності;

6) запровадження механізмів моніторингу та перегляду Стратегії;

7) посилення узгодженості і розмежування з іншими стратегічними документами (зокрема, усунення питань економічного зростання загалом, які не є безпековими питаннями);

8) відображення реалій європейської інтеграції та міжнародної співпраці;

обґрунтовано правову природу санкцій в контексті Закону «Про санкції» та міжнародних санкційних режимів як регулятивних обмежувальних заходів. На відміну від санкцій як засобів юридичної відповідальності, які виконують каральну функцію, санкції мають такі основні цілі: змінити поведінку або політику, які порушують міжнародно-правові норми; перешкоджати здійсненню шкідливих дій (наприклад, фінансуванню чи логістиці агресії); підтримувати ширші військові та політичні зусилля. Визначено відмінності санкцій від засобів юридичної відповідальності: а) *відсутність судового процесу:* санкції, як правило, запроваджуються несудовими органами (наприклад, РНБО, Радою ЄС), а не судом (виняток в Україні – санкція, передбачена п. 1^1 ч. 1 ст. 4 Закону «Про санкції»); б) *відсутність встановлення вини:* санкції ґрунтуються на оцінках загроз національним чи міжнародним інтересам, а не на формальному визнанні вини чи порушення правових вимог; в) *відсутність відновлювального елемента:* санкції спрямовані не на компенсацію жертвам або відновлення попередньої правової ситуації, а на запобігання подальшій шкоді;

Наукова новизна

Вперше

4. обґрунтовано правову природу санкцій в контексті Закону «Про санкції» як регулятивних обмежувальних заходів

- санкції в розумінні Закону «Про санкції», а також міжнародних санкційних режимів, мають такі основні ***цілі***:
  1. змінити поведінку або політику, які порушують міжнародно-правові норми;
  2. перешкоджати здійсненню шкідливих дій;
  3. підтримувати ширші військові та політичні зусилля.

- визначено ***відмінності санкцій від засобів юридичної відповідальності:***

а) **відсутність судового процесу**: санкції, як правило, запроваджуються політичними органами (наприклад, РНБО, Радою ЄС), а не судом (виняток в Україні – санкція, передбачена п. 1^1 ч. 1 ст. 4 Закону «Про санкції»);

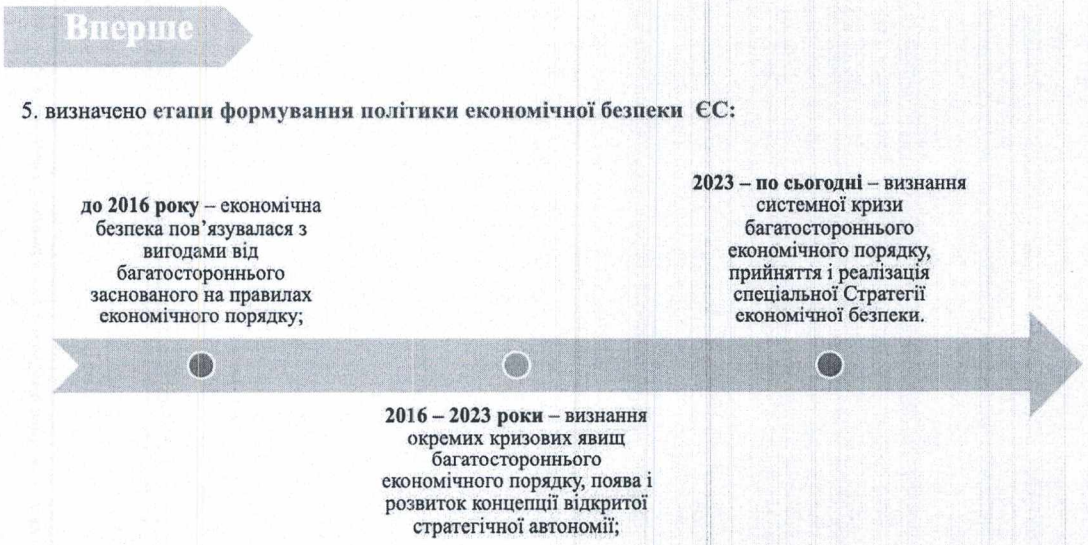
б) **відсутність встановлення вини**: санкції ґрунтуються на оцінках загроз національним чи міжнародним інтересам, а не на формальному визнанні вини чи порушення правових вимог;

в) **відсутність відновлювального елемента**: санкції спрямовані не на компенсацію жертвам або відновлення попередньої правової ситуації, а на запобігання подальшій шкоді;

7

визначено етапи правового забезпечення економічної безпеки ЄС: 1) **до 2016 року** – економічна безпека пов'язувалася з вигодами від багатостороннього заснованого на правилах економічного порядку; 2) **2016 – 2023 роки** – визнання окремих кризових явищ багатостороннього економічного порядку, поява і розвиток концепції відкритої стратегічної автономії; 3) **2023 – по сьогодні** – визнання системної кризи багатостороннього економічного порядку, прийняття і реалізація спеціальної Стратегії економічної безпеки. При цьому останні акти законодавства ЄС у сфері економічної безпеки переважно ухвалюються у формі регламентів, а не директив, що свідчить про такі тенденції у правовому регулюванні питань економічної безпеки в ЄС: 1) пряме застосування; 2) єдина політика в стратегічних сферах; 3) посилення повноважень Європейської Комісії; 4)

пріоритет економічної безпеки ЄС над національними інтересами країн-членів;

удосконалено:

класифікацію загроз національній економічній безпеці шляхом систематизації, уточнення змісту класифікаційних критеріїв та застосування нових критеріїв структури та рівня впливу: 1) **залежно від характеру** – *прямі* – навмисно створені діями суб'єктів, які виступають конкурентами чи противниками, та непрямі – зумовлені непередбачуваними змінами ринкової кон'юнктури або політичної ситуації; 2) **залежно від походження** – *внутрішні* та *зовнішні;* 3) **залежно від структури** – *прості*, в основі яких лежить певний традиційний інструмент впливу, та *складні (гібридні)*, які характеризуються складною структурою, використанням широкого високоінтегрованого спектру традиційних і нетрадиційних інструментів для досягнення цілей; 4) **залежно від рівня впливу** – *загальноекономічні* – загрози економічній системі загалом та *індивідуальні* – загрози окремим суб'єктам господарювання;

Наукова новизна

Удосконалено

1. **класифікацію загроз національній економічній безпеці** шляхом систематизації, уточнення змісту класифікаційних критеріїв та застосування нових критеріїв структури та рівня впливу:
- **залежно від характеру** – *прямі* та *непрямі;*
- **залежно від походження** – *внутрішні* та *зовнішні;*
- **залежно від структури** – *прості*, в основі яких лежить певний традиційний інструмент впливу, та *гібридні*, які характеризуються складною структурою, використанням широкого високоінтегрованого спектру традиційних і нетрадиційних інструментів для досягнення цілей;
- **залежно від рівня впливу** – *системні* – загрози економічній системі загалом та *індивідуальні* – загрози окремим суб'єктам господарювання

визначення поняття національної економічної безпеки шляхом включення правових аспектів до такого визначення: *національна економічна безпека* – це такий стан національної економіки, за якого економічна система є захищеною від загроз, що можуть завдавати шкоди її здатності підтримувати стале зростання, фінансову стабільність і добробут громадян, а суб'єкти господарювання діють в умовах верховенства права, сприятливого регуляторного середовища та економічної свободи, що забезпечується застосуванням комплексу заходів організаційного і правового характеру. З юридичної точки зору національна економічна безпека передбачає прийняття політик, стратегій та регуляторних актів для пом'якшення ризиків для ключових секторів економіки. Вона також включає захист права власності, впровадження практик чесної торгівлі та дотримання міжнародних зобов'язань за одночасного гарантування суверенітету та економічної незалежності;

розуміння правових засобів забезпечення економічної безпеки шляхом уточнення, що це спеціалізовані засоби, головною метою яких є саме вплив на стан забезпеченості економічної безпеки; запропоновано нові критерії класифікації таких засобів: 1) **за характером загрози** (внутрішні чи зовнішні загрози) – *засоби забезпечення внутрішньої економічної безпеки* та *засоби забезпечення зовнішньої економічної безпеки*; 2) **за часом застосування** – *превентивні засоби*, що застосовуються до виникнення загрози з метою зменшення вразливості економіки, *реактивні засоби,* що застосовуються після виникнення загрози, щоб мінімізувати її негативні наслідки та *комплексні засоби,* які спрямовані на довгострокове зміцнення економічної стійкості та можуть діяти як превентивно, так і реактивно;

Наукова новизна

Удосконалено

2. визначення поняття національної економічної безпеки шляхом включення правових аспектів до такого визначення: *національна економічна безпека* – це такий стан національної економіки, за якого економічна система є захищеною від загроз, що можуть завдавати шкоди її здатності підтримувати стале зростання, фінансову стабільність і добробут громадян, а економічні суб'єкти діють у режимі верховенства права, сприятливого регуляторного середовища та економічної свободи.

3. розуміння правових засобів забезпечення економічної безпеки шляхом вказівки на те, що це спеціалізовані засоби, головною метою яких є саме вплив на стан забезпеченості економічної безпеки; запропоновано нові критерії класифікації таких засобів:

1) **за характером загрози** (внутрішні чи зовнішні загрози) – *засоби забезпечення внутрішньої економічної безпеки* та *засоби забезпечення зовнішньої економічної безпеки*;

2) **за часом застосування** – *превентивні заходи*, що застосовуються до виникнення загрози з метою зменшення вразливості економіки, *реактивні заходи*, що застосовуються після виникнення загрози, щоб мінімізувати її негативні наслідки та *комплексні заходи*, які спрямовані на довгострокове зміцнення економічної стійкості та можуть діяти як превентивно, так і реактивно;

поділ органів державної влади, що забезпечують національну економічну безпеку, на групи шляхом формулювання критеріїв цього поділу залежно від ролі, яку державний орган відіграє в такому правовому забезпеченні: 1) **органи загальної компетенції,** які повноважні приймати рішення з широкого кола питань, у тому числі з питань національної безпеки (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, суди); 2) **органи спеціальної компетенції,** для яких національна безпека є основною сферою діяльності (Президент України, РНБО, Бюро економічної безпеки України); 3) **органи підтримуючої компетенції,** які мають іншу, ніж національна безпека, основну сферу діяльності, однак сприяють правовому забезпеченню такої безпеки, здійснюючи окремі свої повноваження (Національний банк України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Антимонопольний комітет України та ін.);

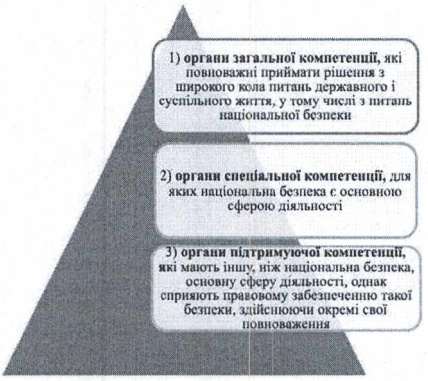
обґрунтування концепції майбутнього закону України про скринінг прямих іноземних інвестицій шляхом визначення його ключових елементів: 1) **сфера застосування:** дефініція прямих іноземних інвестицій, перелік секторів, інвестиції в яких підлягають скринінгу; визначення порогів, за досягнення яких інвестиції підлягають скринінгу; 2) **критерії скринінгу:** національна безпека та громадський порядок як основні пріоритети; чинники ризику; 3) **уповноважений орган та процедура перевірки:** уповноважений орган (спеціально створена міжвідомча комісія) та його; процедура повідомлення про намір здійснити інвестицію; процедура прийняття рішення; 4) **можливі результати скринінгу:** схвалення; умовне схвалення; заборона інвестиції; 5) **відповідальність** щодо: недотримання вимог щодо повідомлення про намір здійснити інвестицію; надання неправдивої інформації під час перевірки; проведення забороненої угоди; 6) **прозорість та юридичні гарантії:** принцип недискримінації; положення про конфіденційність для захисту чутливої бізнес-інформації; механізми

судового оскарження для інвесторів; **7) міжнародна співпраця** (передусім з органами ЄС);

Наукова новизна

Удосконалено

4. **поділ державних органів забезпечення національної економічної безпеки на групи** шляхом формулювання критеріїв цього поділу залежно від ролі, яку державний орган відіграє у такому правовому забезпеченні:

5. **обґрунтування правової моделі скринінгу прямих іноземних інвестицій в Україні** шляхом визначення ключових елементів майбутнього закону України:
1) **сфера застосування**
2) **критерії скринінгу:** національна безпека та громадський порядок як основні пріоритети; чинники ризику;
3) **уповноважений орган та процедура перевірки:** уповноважений орган (спеціально створена міжвідомча комісія); процедура повідомлення про намір здійснити інвестицію; процедура прийняття рішення;
4) **можливі результати скринінгу:** схвалення; умовне схвалення; заборона інвестиції;
5) **відповідальність** щодо: недотримання вимог щодо повідомлення про намір здійснити інвестицію; надання неправдивої інформації під час перевірки; проведення забороненої угоди;
6) **прозорість та юридичні гарантії:** принцип недискримінації; положення про конфіденційність для захисту чутливої бізнес-інформації; механізми судового оскарження для інвесторів;
7) **міжнародна співпраця**

10

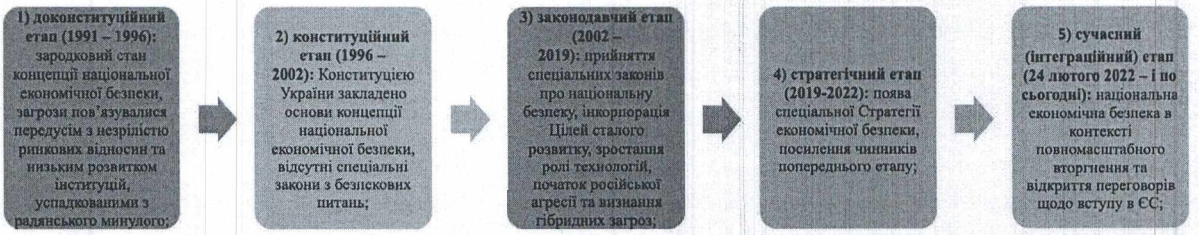
дістали подальшого розвитку положення щодо:

історичних етапів розвитку концепції національної економічної безпеки в Україні шляхом систематизації, уточнення таких етапів, виділення їхніх характерних рис та нового сучасного (інтеграційного) етапу: **1) доконституційний етап (1991 – 1996):** зародковий стан концепції національної економічної безпеки; загрози пов'язувалися передусім з незрілістю ринкових відносин та низьким розвитком інституцій, успадкованими з радянського минулого; **2) конституційний етап (1996 – 2002):** Конституцією України закладено основи концепції національної економічної безпеки, відсутні спеціальні закони з безпекових питань; **3) законодавчий етап (2002 – 2019):** прийняття спеціальних законів про національну безпеку, інкорпорація Цілей сталого розвитку, зростання ролі технологій, початок російської агресії та визнання гібридних загроз; **4) стратегічний етап (2019-2022):** поява спеціальної Стратегії економічної безпеки, посилення чинників попереднього етапу; **5) сучасний (інтеграційний) етап (24 лютого 2022 – і по сьогодні):** національна економічна безпека в контексті повномасштабного вторгнення та відкриття переговорів щодо вступу в ЄС;

Наукова новизна

Дістали подальшого розвитку положення щодо

1. **історичних етапів розвитку концепції національної економічної безпеки в Україні** шляхом систематизації, уточнення таких етапів, визначення їхніх характерних рис та нового сучасного (інтеграційного) етапу:

кола *суб'єктів* національної економічної безпеки шляхом віднесення до таких суб'єктів не лише держави, а й суб'єктів господарювання та інших осіб, які перебувають під її юрисдикцією; господарських об'єднань та інших організацій, що представляють інтереси суб'єктів господарювання; національного виробника; та *об'єктів* національної економічної безпеки шляхом включення таких благ, як легкість ведення бізнесу, економічні права та свободи;

визначення воєнно-економічної безпеки як правового і фактичного стану, за якого економіка країни, перебуваючи під тиском воєнних загроз, зберігає спроможність до стабільного функціонування, підтримки обороноздатності та захисту національних інтересів, водночас створюючи основу для післявоєнного відновлення та розвитку;

напрямів удосконалення правового статусу Ради національної безпеки України шляхом обґрунтування: 1) необхідності уточнення, а не послаблення повноважень РНБО; 2) розмежування функцій координації і контролю (замість розмежування координації і контролю у «мирний» і «кризовий» час), встановлення чітких меж і механізмів реалізації цих функцій; 3) недоцільності позбавлення РНБО повноважень щодо присвоєння статусу олігарха та накладення санкцій; удосконалення застосування цих інструментів повинно відбуватися на рівні спеціальних законів про такі інструменти шляхом уточнення підстав їх застосування та забезпечення можливостей правового захисту;

Наукова новизна

Дістали подальшого розвитку положення щодо

2. кола *суб'єктів* національної економічної безпеки шляхом віднесення до таких суб'єктів ***не лише держави, а й суб'єктів господарювання та інших осіб,*** які перебувають під її юрисдикцією; господарських об'єднань та інших організацій, що представляють інтереси суб'єктів господарювання; національного виробника; та *об'єктів* національної економічної безпеки шляхом включення таких благ, як легкість ведення бізнесу, економічні права та свободи;

3. визначення воєнно-економічної безпеки як правового і фактичного стану, за якого економіка країни, перебуваючи під тиском воєнних загроз, зберігає спроможність до стабільного функціонування, підтримки обороноздатності та захисту національних інтересів, водночас створюючи основу для післявоєнного відновлення та розвитку;

4. напрямів удосконалення правового статусу Ради національної безпеки України шляхом вказівки на те, що таке удосконалення повинно здійснюватися ***шляхом уточнення, а не послаблення*** повноважень РНБО, та обґрунтування:

- уточнення статусу РНБО як *допоміжного* органу при Президенті України, але не дорадчого органу;
- розмежування функцій координації і контролю, встановлення чітких меж і механізмів реалізації цих функцій;
- недоцільності позбавлення РНБО повноважень щодо присвоєння статусу олігарха та накладення санкцій; удосконалення застосування цих інструментів повинно відбуватися на рівні спеціальних законів про такі інструменти шляхом уточнення підстав їх застосування та забезпечення можливостей правового захисту;

удосконалення правового статусу Бюро економічної безпеки України шляхом посилення міжнародної експертизи та кращого врахування інтересів бізнесу: надання права переважного голосу міжнародним експертам у разі, якщо при прийняття рішень конкурсною комісією голоси її членів розділитися навпіл; зміна порядку формування Ради громадського контролю, а саме, заміна відкритого інтернет-голосування на висунення фахових кандидатур організаціями, що представляють бізнес-спільноту; включення до колегіальних органів, які забезпечують функціонування БЕБ (конкурсна комісія, комісія з аудиту), експертів, що представляють бізнес-спільноту; замовлення експертних послуг на розробку методології застосування ризик-орієнтованого підходу відповідно до законодавства про публічні закупівлі з подальшим покладенням отриманого продукту в основу відповідних нормативно-правових актів БЕБ;

правового статусу Ради бізнес-омбудсмена шляхом визначення її як квазіурядової установи, що характеризується такими рисами: незалежність, підзвітність, професіоналізм, здатність до розслідувань та спроможність здійснювати вплив на відносини між бізнесом і державою; з метою підвищення авторитету Ради і сприяння більш ефективному її функціонуванню обґрунтовано необхідність прийняття Закону про Раду бізнес-омбудсмена.

Наукова новизна

Дістали подальшого розвитку положення щодо

5. напрямів удосконалення правового статусу Бюро економічної безпеки України шляхом посилен міжнародної експертизи та кращого врахування інтересів бізнесу:

- ❑ надання права переважного голосу міжнародним експертам;
- ❑ зміна порядку формування Ради громадського контролю;
- ❑ включення до колегіальних органів, які забезпечують функціонування БЕБ, експертів, що представляють бізне спільноту;

Текст

6. правового статусу Ради бізнес-омбудсмена шляхом визначення її *як квазіурядового органу*, що характеризуєть такими рисами: **незалежність, підзвітність, професіоналізм, здатність до розслідувань та спроможніс здійснювати вплив**; з метою підвищення авторитету Ради і сприяння більш ефективному її функціонуванн обґрунтовано необхідність прийняття Закону про Раду бізнес-омбудсмена.

Крім того, у дисертації визначено основні напрями узгодження законодавства України з *acquis* ЄС у сфері економічної безпеки: 1) посилення механізмів перевірки торгівлі та інвестицій; 2) вжиття стратегічних заходів щодо стійкості ланцюгів постачання; 3) посилення кібербезпеки та цифрової безпеки економіки; 4) посилення механізмів реагування на економічний тиск; 5) узгодження з актами ЄС щодо кризового реагування та ринкової стійкості; 6) покращення правоохоронних механізмів та діалогу з приватним сектором; 7) інтеграція *acquis* ЄС у національні стратегії, передусім Стратегію економічної безпеки України.

Наукова новизна

У дисертації також визначено основні напрями узгодження законодавства України з *acquis* ЄС у сфері економічної безпеки:

1) посилення механізмів перевірки торгівлі та інвестицій;
2) вжиття стратегічних заходів щодо стійкості ланцюгів постачання;
3) посилення кібербезпеки та цифрової безпеки економіки;
4) посилення механізмів реагування на економічний тиск;
5) узгодження з актами ЄС щодо кризового реагування та ринкової стійкості;
6) покращення правоохоронних механізмів та діалогу з приватним сектором;
7) інтеграція *acquis* ЄС у національні стратегії

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – під час досліджень проблематики та подальших перспектив удосконалення правового забезпечення національної економічної безпеки;

- правотворчості – для вдосконалення господарського та іншого законодавства;

- правозастосовній діяльності – при вжитті конкретних заходів, спрямованих на правове забезпечення національної економічної безпеки;

- навчальному процесі – під час вивчення дисципліни «Господарське право» та спеціальних дисциплін господарсько-правової тематики.

Практичне значення одержаних результатів:

- у *науково-дослідній сфері* – під час досліджень проблематики та подальших перспектив удосконалення правового забезпечення національної економічної безпеки;

- у *правотворчості* – для вдосконалення господарського та іншого законодавства;

- у *правозастосовній діяльності* – при вжитті конкретних заходів, спрямованих на правове забезпечення національної економічної безпеки;

- у *навчальному процесі* – під час вивчення дисципліни «Господарське право» та спеціальних дисциплін господарсько-правової тематики.

Дякую за увагу!

Дякую за увагу!

17

Після закінчення презентації Левківської В. М. присутніми на захисті фахівцями були поставлені наступні запитання:

Доктор юридичних наук, професор Рєзнікова В.В..: У Вас в роботі з'явилося положення щодо розширення повноважень і допустимості широких дискреційних повноважень РНБО в сфері економічних санкцій, зокрема. Як Ви обгрунтовуєте таку потребу та яка в цьому необхілність?

Левківська В.М.: Дякую за запитання. Дана потреба обгрунтовується тим, що у воєнно-політичних умовах, в яких опинилася Україна, необхідним є посилення існуючих інституційних та правових механізмів, а не їх послаблення. Це стосується й РНБО, правовий статус якої потребує удосконалення, а на послаблення. Характеристика РНБО як *допоміжного* органу при Президенті України не викликає особливих заперечень: дійсно, РНБО допомагає Президенту реалізувати свої повноваження у сфері національної безпеки. Однак характеристика цього органу як виключно як *дорадчого* може створювати враження, що роль цього органу обмежується наданням порад (консультуванням), що не узгоджується з положеннями статті 107 Конституції України, де згадуються координація і контроль, а не консультування). Замість того, щоб розмежовувати координацію і контроль у «мирний» і «кризовий» час, Закон повинен розмежувати власне функції координації і контролю, встановити чіткі межі і механізми реалізації цих функцій, розмежувати повноваження РНБО та інших органів державної влади. РНБО не слід позбавляти повноважень щодо присвоєння статусу олігарха та накладення санкцій, оскільки відсутній інший орган, який міг би ефективно виконувати ці повноваження. Удосконалення застосування цих інструментів повинно відбуватися на рівні спеціальних законів про такі інструменти шляхом, зокрема, уточнення підстав їх застосування та забезпечення можливостей правового захисту відповідних осіб.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Щербина В.С.. Щербина В.С. дав загальну позитивну характеристику підготовленій аспіранткою Левківською В.М. дисертаційній роботі. У своєму виступі він зазначив, що Левківська В.М. продемонструвала себе як сумлінна і відповідальна дослідниця. За час навчання в аспірантурі здобувачка набула теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, визначені стандартом вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за відповідною спеціальністю. Вона провела власне наукове дослідження правових засад забезпечення національної економічної безпеки, яке оформлене у вигляді дисертації. За період перебування в аспірантурі Левківська В.М. виконала всі складові освітньої програми індивідуального навчального плану в повному обсязі. Вона щорічно звітувала про виконання плану освітньо-наукової програми на засіданні кафедри, а під час атестації – перед відділом аспірантури.

Навчальний план виконано вчасно і повністю, за результатами його виконання плану аспіранткою отримано заліки, з відповідною відміткою в індивідуальному плані.

Основні наукові результати дисертації опубліковані Левківською В.М. в 6 наукових статтяху фахових наукових виданнях, а також матеріалах 7 міжнародних науково-практичних конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Дисертаційна робота Левківської В.М. містить нові науково обґрунтовані результати проведених нею досліджень, які виконують конкретне наукове завдання – забезпечення правовими засобами національної економічної безпеки, що має істотне значення для галузі юридичних наук. Комплексне дослідження зазначеної проблематики Левківською В.М. є одним із перших у галузі знань «Право» за спеціальністю «Право». Воно характеризується низкою положень наукової новизни.

Вважаю, що теоретичні висновки та пропозиції, сформульовані аспіранткою за результатами проведеного дослідження, можуть бути використані при подальших наукових дослідженнях обраної теми, а практичні пропозиції заслуговують на увагу законодавця.

Дисертація виконана державною мовою. При її написанні використані і критично опрацьовані аспіранткою чинне законодавство України та спеціальна література з темидослідження, включаючи праці зарубіжних авторів.

Дисертація Левківської Вікторії Миколаївни на тему «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» оформлена згідно з установленими вимогами, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, встановленими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами). За своїм змістом, науковими положеннями, висновками та іншими показниками вона відповідає вимогам п. 21, 25 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами) та п. 6, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

З урахуванням викладеного вважаю за можливе рекомендувати дисертацію Левківської Вікторії Миколаївни на тему «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Тому є всі підстави рекомендувати дисертаційну роботу до захисту і просити Вчену раду Навчально-наукового інституту права звернутися до Національного агентства з питань оцінювання якості освіти з клопотанням про утворення разової спеціалізованої вченої ради для проведення захисту

дисертаційної роботи. У зв'язку з цим прошу кафедру, шановну головуючу, підтримати Вікторію Левківську в її наукових творчих пошуках та рекомендувати роботу до захисту.

Рецензенти дисертаційної роботи, які наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання та зауваження:

Доктор юридичних наук, професор Поєдинок В.В.:

Дисертаційна робота Левківської В.М. присвячена актуальній темі. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації свідчить про його цілісність і глибину наукового підходу. Зміст роботи відповідає спеціальності 081 «Право» з акцентом на господарське право.

Мета та завдання логічно та послідовно сформульовані, що дозволило розкрити тему дисертаційного дослідження. Робота містить положення, що представляють теоретичну та практичну цінність, відображені в дисертаційному дослідженні. Заслуговує на увагу практична спрямованість дослідження, використання матеріалів практики, виважені та обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення господарського законодавства.

Основні наукові положення, які виносяться на захист, представляються із зазначенням відмінності одержаних результатів від відомих раніше, що відповідає абзацу 5 п. 8 Вимог до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

Позитивно оцінюючи виконану наукову роботу В.М. Левківської , варто зазначити, що дисертація містить деякі положення, висновки, пропозиції, які відображають спірні теоретичні погляди або суб'єктивне сприйняття їх авторкою, тому можуть бути предметом подальшої наукової дискусії, а саме:

1. Понятійно-категоріальний апарат дисертації загалом характеризується належним рівнем опрацювання та спирається на сучасні доктринальні підходи. Водночас потребує додаткового уточнення співвідношення категорій «економічна безпека», «безпека підприємництва» (або «безпека бізнесу») та «національна економічна безпека», особливо у контексті аналізу стратегічних документів та визначення компетенції органів державної влади. У роботі ці поняття фактично вживаються як взаємозамінні (зокрема, використано економічні джерела, які виходять з *мікро*економічної перспективи), що ускладнює розуміння авторської концепції.

2. Дисертантка обґрунтовує необхідність посилення правових механізмів забезпечення національної економічної безпеки, зокрема шляхом застосування обмежувальних заходів (як-от санкції, скринінг інвестицій, експортний контроль). Водночас у роботі не приділено уваги питанню меж (критеріїв) допустимості втручання держави у свободу господарської діяльності. Тим більше, що одним з ключових джерел, на які спирається

дослідження, є Концепція національної економічної безпеки України, розроблена Міжнародним інститутом свободи, автори якої закликають до мінімізації державного втручання.
З огляду на господарсько-правову природу дослідження, доцільним було б більш системно використати принцип пропорційності або його функціональні еквіваленти як методологічні орієнтири оцінки відповідних правових інструментів.

3. Розділ ІІІ, присвячений євроінтеграції, демонструє обізнаність авторки з сучасними підходами Європейського Союзу до формування політики економічної безпеки. Разом з тим, потребує більш детального дослідження можливість транспозиції інструментів права ЄС у законодавство України – з точки зору як правової природи цих інструментів, так і змісту. Дисертантка правильно вказує, що в сучасних умовах питання економічної безпеки в ЄС регулюються передусім регламентами, а не директивами. Регламент не потребує прийняття імплементаційного законодавства і підлягає прямому застосуванню у державах-членах, однак Україна не є державою-членом ЄС. Яким чином вона має «реагувати» на регламент? Прийняттям аналогічного власного закону? Це також проблематично.
Так, інструменти ЄС у сфері протидії економічному примусу та антикризові інструменти (механізми реагування на порушення функціонування внутрішнього ринку, забезпечення стійкості ланцюгів постачання, надзвичайні повноваження органів ЄС у кризових ситуаціях тощо) ґрунтуються на інституційній спроможності Європейської Комісії, розвинених механізмах координації між державами-членами та тісному
тісному взаємозв'язку з іншими елементами acquis, зокрема торговельною, та промисловою політиками. Іншими словами, ці інструменти не можуть функціонувати поза середовищем ЄС. Відтак хотілося б почути міркування авторки про те, яким саме чином досвід ЄС щодо правового забезпечення економічної безпеки може бути використано Україною.

Вказані зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження В.М. Левківської, оскільки стосується дискусійних питань, що пов'язані переважно з новизною і науково обґрунтовані результати проведених нею досліджень виконують конкретне наукове завдання – забезпечення правовими засобами національної економічної безпеки, що має істотне значення для галузі юридичних наук.

Дисертаційна робота Левківської Вікторії Миколаївни на тему «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, що характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані результати теоретичного та практичного спрямування проведених особисто здобувачкою досліджень, які виконують конкретне наукове завдання щодо дослідження правових засобів забезпечення національної економічної безпеки, що мають суттєве значення для галузі знань 08 Право та свідчать про особистий внесок здобувачки в юридичну науку, зокрема в господарське право.

Враховуючи вищевикладене, дисертаційна робота Левківської Вікторії Миколаївни на тему Правові засади забезпечення національної економічної безпеки» подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 – Право за спеціальністю 081 – «Право» відповідає вимогам п.21, 25 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), п.6, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка –Леівківська Вікторія Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Пожоджук Т.Б.:
Дисертація здобувачки Левківської В.М. є ґрунтовною та практично орієнтованою, становить собою комплексне наукове дослідження правових засад забезпечення національної економічної безпеки. Комплексне дослідження зазначеної проблематики Левківською В.М. є одним із перших у галузі знань «Право» за спеціальністю «Право».

Сформульовані дисертанткою наукові положення, висновки та пропозиції щодо удосконалення законодавства, без сумніву, мають як теоретичне, так і практичне значення.

Дисертаційна робота Левківської В.М. містить нові науково обґрунтовані результати проведених нею досліджень, які виконують конкретне наукове завдання – забезпечення правовими засобами національної економічної безпеки, що має істотне значення для галузі юридичних наук.

Вважаю, що теоретичні висновки та пропозиції, сформульовані аспіранткою за результатами проведеного дослідження, можуть бути використані при подальших наукових дослідженнях обраної теми, а практичні пропозиції заслуговують на увагу законодавця.

Наголошуючи на позитивній оцінці результатів дослідження, можна виділити певні моменти, які є предметом наукової дискусії, а саме:

1. Серед пропозицій є те, що складовою національної економічної безпеки є **вертикальна структура**, що включає *рівні* такої безпеки залежно від суб'єкта безпеки (міжнародна економічна безпека, що забезпечується джерелами міжнародного права; економічна безпека ЄС, що забезпечується acquis ЄС; економічна безпека держави; економічна безпека регіонів України (з урахуванням функціональних типів територій в Україні); галузева економічна безпека; безпека суб'єктів господарювання; безпека негосподарюючих суб'єктів). Ця ідея має загалом потенціал до подальшого наукового дослідження, в аспекті того, яким чином і якими засобами може забезпечуватися економічна безпека залежно від того, про який її рівень ми

говоримо. Було б добре почути Вашу думку, щодо ефективних юридичних механізмів забезпечення, наприклад, економічної безпеки суб'єктів господарювання.

2. У новизні рівня вперше, Ви пишете про складові частини системи національної економічної безпеки, зокрема, говорите про горизонтальну структуру, що "включає *види* такої безпеки за сферами економіки, серед яких виділяєте такі - макроекономічна безпека, виробнича та технологічна безпека, енергетична безпека, фінансова безпека, інвестиційна безпека, зовнішньоекономічна безпека, кібербезпека економічної сфери, соціальна безпека, воєнно-економічна безпека".

Виникає питання, як співвідносяться макроекономічна сфера та виробнича? Вбачається деяка неузгодженість у критерії класифікації. Якщо сфери економіки, то вони є такі, наприклад: енегретика, промисловість, сільське господарство і так далі. А макроекономіка, це трохи інше. Це ж економічна категорія, розділ економічної науки.

3. На с. 74-75 роботи, звертаючи увагу на засоби регулювання господарської діяльності, зокрема, згадуєте ті, які визначалися ст. 12 ГК України, а також ті, які виокремлені науковцями. Наводите також такі господарсько-правові засоби забезпечення економічної безпеки (автор Задихайло Д.В.): «державні соціально-економічні програми; державні замовлення для стимулювання вітчизняного виробництва конкурентоспроможної, інноваційної продукції; методи технічного регулювання; державні закупівлі продукції вітчизняного виробника; держава імпортує новітні технології, а потім передає права на їх використання як державним, так і недержавним секторам національної економіки; державна підтримка суб'єктів національного підприємництва; запуск програми державно-приватного партнерства». Потім пишете, що "немає сумніву, що усі такі засоби мають певне відношення до забезпечення економічної безпеки. Разом з тим, вважаємо, що до правових заходів забезпечення економічної безпеки слід відносити **спеціалізовані засоби**, головною метою яких є саме вплив на стан забезпеченості економічної безпеки, а не щось інше".

Далі по тексту на сторінках 92 та 93 роботи зазначаєте, що "на нашу думку, у межах економічного (господарського) права ключовими для забезпечення національної економічної безпеки є, зокрема, такі сфери (сегменти) правового регулювання:

- основні засади господарської діяльності, … зокрема, велике значення для забезпечення національної економічної безпеки мали такі системоутворюючі статті ГК, як ст. 12", яка і містила засоби державного регулювання перераховані на попередніх сторінках роботи.

То постає питання, чи відносите Ви все таки такі засоби, як квотування, ліцензування, технічне регулювання, штрафні санкції, надання податкових пільг, контроль та нагляд тощо до засобів забезпечення економічної безпеки?

4. У новизні рівня удосконалено Ви зазначаєте, що удосконалили "розуміння правових засобів забезпечення економічної безпеки шляхом уточнення, що це

спеціалізовані засоби, головною метою яких є саме вплив на стан забезпеченості економічної безпеки". Тобто, правові засоби, це спеціалізовані засоби? Це твердження видається дискусійним і потребує уточнення. У чому полягає спеціалізованість засобів?

Дисертація є науковою працею, що була виконана здобувачкою особисто. У роботі висвітлені власні ідеї і розробки авторки, що дозволили вирішити поставлені наукові завдання, а також вона містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для аналізу висновків здобувачки та повноти теоретичної складової роботи.

Дисертація Левківської В.М. відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а тому я буду рекомендувати дисертаційну роботу до захисту.

В **обговоренні** дисертаційного дослідження взяла участь **доктор юридиних наук, професор Рєзнікова В.В., яка зазаначила**, що хотілося б бачити в роботі розкрите значення як визначення національної економічної безпеки може використовуватися у правозастосовчій діяльності, бо з точки зору доктрини воно є комплексним і має право на існування, але чи є воно придатним для нормативного закріплення через свою масивність та багатокомпонентність. Також слід чіткого розмежувати поняття економічної безпеки як об'єкта правового впливу і правове забезпечення економічної безпеки як діяльності.

Завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства, доктор юридичних наук, професор Рєзнікова В.В.:

За результатами заслуховування та обговорення, загалом дисертаційна робота отримала позитивну оцінку членів кафедри, також маємо два позитивні висновки від рецензентів. З огляду на це пропоную рекомендувати дисертацію Левківської В.М. до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

ВИСНОВОК

Київського національного університету імені Тараса Шевченка про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Левківської Вікторії Миколаївни на тему:

«Правові засади забезпечення національної економічної безпеки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

1. Обґрунтування вибору теми дослідження. Забезпечення національної економічної безпеки є фундаментальним пріоритетом для будь-якої держави, оскільки воно безпосередньо впливає на економічну стабільність, суверенітет і сталий розвиток. Для України це питання набуло особливої актуальності через повномасштабну російську агресію, поточні геополітичні виклики, потреби економічної трансформації та інтеграції в європейську та глобальну економіку. Правова база, що регулює національну економічну безпеку, є ключовим інструментом для нейтралізації загроз, зміцнення стійкості та узгодження національної політики з міжнародними стандартами.

Статус України як кандидата на вступ до ЄС вимагає комплексного переосмислення правової системи економічної безпеки. Процес гармонізації українського законодавства з acquis ЄС передбачає правові реформи, які не лише усуватимуть внутрішні вразливості, а й відповідатимуть європейським принципам економічного управління, стабільності ринку та стратегічної автономії. Водночас сучасні загрози економічній безпеці – гібридна війна, економічний тиск, кібератаки та порушення критичних ланцюгів постачання – потребують динамічної та адаптивної правової відповіді.

Переважна більшість досліджень національної економічної безпеки здійснюється в рамках економічної науки та інших неюридичних наук. Відсутні комплексні правові дослідження впливу правових засобів на забезпечення національної економічної безпеки, нормативно-правових актів та стратегій у цій сфері, інституційних механізмів та міжнародних зобов'язань України. Крім того, останнім часом вимоги до правового забезпечення національної економічної безпеки змінилися в контексті процесу вступу України до ЄС та змін у геополітичному середовищі. З огляду на викладені обставини постає потреба у ґрунтовному та всебічному науковому аналізі правових засад забезпечення економічної безпеки України з метою визначення найнагальніших проблем та напрацювання шляхів їх вирішення.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка у межах бюджетних науково-дослідних тем: «Удосконалення нормативно-правового забезпечення сталого правосуддя у світлі євроінтеграційних прагнень України» (0124U003063) на 2020 – 2024 роки та «Правове забезпечення сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції» (0124U003297) на 2024 – 2029 роки.

Тему дисертації «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки» затверджено рішенням Вченої ради ННІ права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №7 25 листопада 2022 року).

3. Мета і завдання дослідження. *Мета дисертації* полягає у дослідженні теоретичних підходів до визначення національної економічної безпеки, чинного законодавства України та практики його реалізації з метою виявлення недоліків і прогалин у правовому забезпеченні національної економічної безпеки України та напрямів їх усунення
для підвищення спроможності України долати сучасні економічні виклики та просуватися шляхом європейської інтеграції.

Для досягнення поставленої мети дисертації необхідно вирішити такі *завдання*:

- визначити історичні етапи формування концепції національної економічної безпеки у світі та в Україні;
- встановити сутність національної економічної безпеки як економічного і правового поняття;
- визначити складові системи правового забезпечення національної економічної безпеки;
- з'ясувати особливості стратегічного і нормативно-правового забезпечення національної економічної безпеки;
- виявити проблеми правового становища державних органів забезпечення національної економічної безпеки;
- розкрити проблематику застосування окремих засобів правового забезпечення національної економічної безпеки;
- з'ясувати особливості сучасного правового забезпечення економічної безпеки в ЄС;
- визначити напрями удосконалення правового забезпечення національної економічної безпеки України в умовах євроінтеграції.

4. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з забезпеченням національної економічної безпеки України.

5. Предметом дослідження є правові засади забезпечення національної економічної безпеки України.

6. Методи дослідження. Методологічною основою роботи є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. *Історичний метод* дозволив виділити історичні етапи формування концепції національної економічної безпеки у світі та в Україні (підрозділ 1.1). *Діалектичний метод* для встановлення особливостей правового забезпечення національної економічної безпеки в сучасних умовах, визначення правового статусу органів державної влади, що забезпечують економічну безпеку України, дослідження особливостей застосування окремих засобів правового забезпечення національної економічної безпеки (підрозділи 1.2, 2.3, 2.3). *Порівняльно-правовий метод* покладено в основу порівняльного аналізу законодавства України, окремих зарубіжних країн та ЄС у сфері економічної безпеки (підрозділи 2.1, 3.1 та 3.2*). Структурно-функціональний аналіз* використано для визначення структури системи правового забезпечення національної економічної безпеки та характеристики елементів такої

структури, визначення системи органів державної влади, що забезпечують національну економічну безпеку (підрозділи 1.2, 2.2). *Методи аналізу та синтезу* дали можливість виявити недоліки і прогалини правового забезпечення національної економічної безпеки в Україні, зокрема, в аспекті наближення законодавства України як країни-кандидата на вступ до ЄС до acquis ЄС, внести пропозиції щодо удосконалення такого правового забезпечення (підрозділи 3.1, 3.2).

У процесі дослідження використовувалися також інші загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання.

7. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що на основі комплексного дослідження законодавства, практики його застосування та наукових здобутків у царині національної економічної безпеки запропоновано нові та доопрацьовані раніше відомі положення щодо правового забезпечення національної економічної безпеки:

вперше:

визначено історичні етапи розвитку концепції національної економічної безпеки у світі та їхні характерні риси: **1) ранній Новий час (XVI–XVIII століття):** домінування ідеології меркантилізму, економічна безпека пов'язувалася з експортними можливостями держави й запасами дорогоцінних металів і ґрунтувалася на колоніальній експлуатації; **2) промислова революція і XIX століття:** економічна безпека пов'язувалася з промисловим потенціалом і доступом до ресурсів; **3) перша половина XX століття:** домінування протекціонізму й економічного націоналізму; **4) період після Другої світової війни:** інституціоналізація економічної безпеки, багатовимірність її парадигми, функціонування структур колективної безпеки, вплив холодної війни; **5) кінець XX – початок XXI століття:** економічна безпека вважалася забезпеченою в умовах однополярного світу, домінування неоліберальної ідеології, глобалізації торгівлі й інвестицій; **6) кінець 2010-х років – 2020 роки:** актуалізація концепції національної економічної безпеки в умовах формування багатополярного світу, переорієнтація ЄС на «стратегічну автономію» з метою зменшення зовнішньої економічної залежності, вплив кліматичної кризи, подальше зростання ролі технологій, визнання гібридних загроз; **7) сучасний період:** перегляд концепції національної економічної безпеки в умовах загострення існуючих загроз та нових викликів безпрецедентного масштабу (пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення рф в Україну, занепад багатостороннього економічного порядку). Обґрунтовано, що кожному етапу властиві особливі правові засоби забезпечення національної економічної безпеки;

визначено складові частини системи національної економічної безпеки: **вертикальна структура**, що включає *рівні* такої безпеки залежно від суб'єкта безпеки (міжнародна економічна безпека, що забезпечується джерелами міжнародного права; економічна безпека ЄС, що забезпечується acquis ЄС; економічна безпека держави; економічна безпека регіонів України (з урахуванням функціональних типів територій в Україні); галузева

економічна безпека; безпека суб'єктів господарювання; безпека негосподарюючих суб'єктів); **горизонтальна структура,** що включає *види* такої безпеки за сферами економіки (виробнича та технологічна безпека, енергетична безпека, фінансова безпека, інвестиційна безпека, зовнішньоекономічна безпека, кібербезпека економічної сфери, соціальна безпека, воєнно-економічна безпека); **функціональна структура**, що включає елементи, необхідні для здійснення діяльності з правового забезпечення такої безпеки (стратегічне і нормативно-правове забезпечення національної економічної безпеки; суб'єкти забезпечення такої безпеки; правові засоби (інструменти) такого забезпечення);

визначено напрями оновлення Стратегії економічної безпеки України: 1) осучаснення викликів і загроз (врахування повномасштабного вторгнення, змін у геополітичній і геоекономічній обстановці): 2) посилення фокусу (зменшення кількості завдань) і визначення конкретних механізмів реалізації; 3) відображення ролі цифровізації та технологій; 4) включення питання захищеності ланцюгів постачання; 5) включення питань інституційної спроможності; 6) запровадження механізмів моніторингу виконання та перегляду Стратегії; 7) узгодження і розмежування з іншими стратегічними документами (зокрема, усунення питань економічного зростання загалом, які не є безпековими питаннями); 8) відображення реального стану європейської інтеграції та міжнародної співпраці;

обґрунтовано правову природу санкцій в контексті Закону «Про санкції» та міжнародних санкційних режимів як регулятивних обмежувальних заходів. На відміну від санкцій як засобів юридичної відповідальності, які виконують каральну функцію, санкції мають такі основні цілі: змінити поведінку або політику, які порушують міжнародно-правові норми; перешкоджати здійсненню шкідливих дій (наприклад, фінансуванню чи логістиці агресії); підтримувати ширші військові та політичні зусилля. Визначено відмінності санкцій від засобів юридичної відповідальності: а) *відсутність судового процесу:* санкції, як правило, запроваджуються несудовими органами (наприклад, РНБО, Радою ЄС), а не судом (виняток в Україні – санкція, передбачена п. 1^1 ч. 1 ст. 4 Закону «Про санкції»); б) *відсутність встановлення вини:* санкції ґрунтуються на оцінках загроз національним чи міжнародним інтересам, а не на формальному визнанні вини чи порушення правових вимог; в) *відсутність відновлювального елемента:* санкції спрямовані не на компенсацію жертвам або відновлення попередньої правової ситуації, а на запобігання подальшій шкоді;

визначено етапи правового забезпечення економічної безпеки ЄС: 1) **до 2016 року** – економічна безпека пов'язувалася з вигодами від багатостороннього заснованого на правилах економічного порядку; 2) **2016 – 2023 роки** – визнання окремих кризових явищ багатостороннього економічного порядку, поява і розвиток концепції відкритої стратегічної автономії; 3) **2023 – по сьогодні** – визнання системної кризи багатостороннього економічного порядку, прийняття і реалізація спеціальної

Стратегії економічної безпеки. При цьому останні акти законодавства ЄС у сфері економічної безпеки переважно ухвалюються у формі регламентів, а не директив, що свідчить про такі тенденції у правовому регулюванні питань економічної безпеки в ЄС: 1) пряме застосування; 2) єдина політика в стратегічних сферах; 3) посилення повноважень Європейської Комісії; 4) пріоритет економічної безпеки ЄС над національними інтересами країн-членів;

удосконалено:

класифікацію загроз національній економічній безпеці шляхом систематизації, уточнення змісту класифікаційних критеріїв та застосування нових критеріїв структури та рівня впливу: 1) **залежно від характеру** – *прямі* – навмисно створені діями суб'єктів, які виступають конкурентами чи противниками, та непрямі – зумовлені непередбачуваними змінами ринкової кон'юнктури або політичної ситуації; 2) **залежно від походження** – *внутрішні* та *зовнішні;* 3) **залежно від структури** – *прості*, в основі яких лежить певний традиційний інструмент впливу, та *складні (гібридні)*, які характеризуються складною структурою, використанням широкого високоінтегрованого спектру традиційних і нетрадиційних інструментів для досягнення цілей; 4) **залежно від рівня впливу** – *загальноекономічні* – загрози економічній системі загалом та *індивідуальні* – загрози окремим суб'єктам господарювання;

визначення поняття національної економічної безпеки шляхом включення правових аспектів до такого визначення: *національна економічна безпека* – це такий стан національної економіки, за якого економічна система є захищеною від загроз, що можуть завдавати шкоди її здатності підтримувати стале зростання, фінансову стабільність і добробут громадян, а суб'єкти господарювання діють в умовах верховенства права, сприятливого регуляторного середовища та економічної свободи, що забезпечується застосуванням комплексу заходів організаційного і правового характеру. З юридичної точки зору національна економічна безпека передбачає прийняття політик, стратегій та регуляторних актів для пом'якшення ризиків для ключових секторів економіки. Вона також включає захист права власності, впровадження практик чесної торгівлі та дотримання міжнародних зобов'язань за одночасного гарантування суверенітету та економічної незалежності;

розуміння правових засобів забезпечення економічної безпеки шляхом уточнення, що це спеціалізовані засоби, головною метою яких є саме вплив на стан забезпеченості економічної безпеки; запропоновано нові критерії класифікації таких засобів: 1) **за характером загрози** (внутрішні чи зовнішні загрози) – *засоби забезпечення внутрішньої економічної безпеки* та *засоби забезпечення зовнішньої економічної безпеки*; 2) **за часом застосування** – *превентивні засоби*, що застосовуються до виникнення загрози з метою зменшення вразливості економіки, *реактивні засоби,* що застосовуються після виникнення загрози, щоб мінімізувати її негативні наслідки та

комплексні засоби, які спрямовані на довгострокове зміцнення економічної стійкості та можуть діяти як превентивно, так і реактивно;

поділ органів державної влади, що забезпечують національну економічну безпеку, на групи шляхом формулювання критеріїв цього поділу залежно від ролі, яку державний орган відіграє в такому правовому забезпеченні: 1) **органи загальної компетенції,** які повноважні приймати рішення з широкого кола питань, у тому числі з питань національної безпеки (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, суди); 2) **органи спеціальної компетенції,** для яких національна безпека є основною сферою діяльності (Президент України, РНБО, Бюро економічної безпеки України); 3) **органи підтримуючої компетенції, я**кі мають іншу, ніж національна безпека, основну сферу діяльності, однак сприяють правовому забезпеченню такої безпеки, здійснюючи окремі свої повноваження (Національний банк України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Антимонопольний комітет України та ін.);

обґрунтування концепції майбутнього закону України про скринінг прямих іноземних інвестицій шляхом визначення його ключових елементів: 1) **сфера застосування:** дефініція прямих іноземних інвестицій, перелік секторів, інвестиції в яких підлягають скринінгу; визначення порогів, за досягнення яких інвестиції підлягають скринінгу; 2) **критерії скринінгу:** національна безпека та громадський порядок як основні пріоритети; чинники ризику; 3) **уповноважений орган та процедура перевірки:** уповноважений орган (спеціально створена міжвідомча комісія) та його; процедура повідомлення про намір здійснити інвестицію; процедура прийняття рішення; 4) **можливі результати скринінгу:** схвалення; умовне схвалення; заборона інвестиції; 5) **відповідальність** щодо: недотримання вимог щодо повідомлення про намір здійснити інвестицію; надання неправдивої інформації під час перевірки; проведення забороненої угоди; 6) **прозорість та юридичні гарантії:** принцип недискримінації; положення про конфіденційність для захисту чутливої бізнес-інформації; механізми судового оскарження для інвесторів; **7) міжнародна співпраця** (передусім з органами ЄС);

дістали подальшого розвитку положення щодо:

історичних етапів розвитку концепції національної економічної безпеки в Україні шляхом систематизації, уточнення таких етапів, виділення їхніх характерних рис та нового сучасного (інтеграційного) етапу: **1) доконституційний етап (1991 – 1996):** зародковий стан концепції національної економічної безпеки; загрози пов'язувалися передусім з незрілістю ринкових відносин та низьким розвитком інституцій, успадкованими з радянського минулого; **2) конституційний етап (1996 – 2002):** Конституцією України закладено основи концепції національної економічної безпеки, відсутні спеціальні закони з безпекових питань; **3) законодавчий етап (2002 – 2019):** прийняття спеціальних законів про національну безпеку, інкорпорація Цілей сталого розвитку, зростання ролі технологій, початок російської агресії та визнання гібридних загроз; **4)**

стратегічний етап (2019-2022): поява спеціальної Стратегії економічної безпеки, посилення чинників попереднього етапу; **5) сучасний (інтеграційний) етап (24 лютого 2022 – і по сьогодні):** національна економічна безпека в контексті повномасштабного вторгнення та відкриття переговорів щодо вступу в ЄС;

кола *суб'єктів* національної економічної безпеки шляхом віднесення до таких суб'єктів не лише держави, а й суб'єктів господарювання та інших осіб, які перебувають під її юрисдикцією; господарських об'єднань та інших організацій, що представляють інтереси суб'єктів господарювання; національного виробника; та *об'єктів* національної економічної безпеки шляхом включення таких благ, як легкість ведення бізнесу, економічні права та свободи;

визначення воєнно-економічної безпеки як правового і фактичного стану, за якого економіка країни, перебуваючи під тиском воєнних загроз, зберігає спроможність до стабільного функціонування, підтримки обороноздатності та захисту національних інтересів, водночас створюючи основу для післявоєнного відновлення та розвитку;

напрямів удосконалення правового статусу Ради національної безпеки України шляхом обґрунтування: 1) необхідності уточнення, а не послаблення повноважень РНБО; 2) розмежування функцій координації і контролю (замість розмежування координації і контролю у «мирний» і «кризовий» час), встановлення чітких меж і механізмів реалізації цих функцій; 3) недоцільності позбавлення РНБО повноважень щодо присвоєння статусу олігарха та накладення санкцій; удосконалення застосування цих інструментів повинно відбуватися на рівні спеціальних законів про такі інструменти шляхом уточнення підстав їх застосування та забезпечення можливостей правового захисту;

удосконалення правового статусу Бюро економічної безпеки України шляхом посилення міжнародної експертизи та кращого врахування інтересів бізнесу: надання права переважного голосу міжнародним експертам у разі, якщо при прийняття рішень конкурсною комісією голоси її членів розділитися навпіл; зміна порядку формування Ради громадського контролю, а саме, заміна відкритого інтернет-голосування на висунення фахових кандидатур організаціями, що представляють бізнес-спільноту; включення до колегіальних органів, які забезпечують функціонування БЕБ (конкурсна комісія, комісія з аудиту), експертів, що представляють бізнес-спільноту; замовлення експертних послуг на розробку методології застосування ризик-орієнтованого підходу відповідно до законодавства про публічні закупівлі з подальшим покладенням отриманого продукту в основу відповідних нормативно-правових актів БЕБ;

правового статусу Ради бізнес-омбудсмена шляхом визначення її як квазіурядової установи, що характеризується такими рисами: незалежність, підзвітність, професіоналізм, здатність до розслідувань та спроможність здійснювати вплив на відносини між бізнесом і державою; з метою підвищення авторитету Ради і сприяння більш ефективному її

функціонуванню обґрунтовано необхідність прийняття Закону про Раду бізнес-омбудсмена.

Крім того, у дисертації визначено основні напрями узгодження законодавства України з *acquis* ЄС у сфері економічної безпеки: 1) посилення механізмів перевірки торгівлі та інвестицій; 2) вжиття стратегічних заходів щодо стійкості ланцюгів постачання; 3) посилення кібербезпеки та цифрової безпеки економіки; 4) посилення механізмів реагування на економічний тиск; 5) узгодження з актами ЄС щодо кризового реагування та ринкової стійкості; 6) покращення правоохоронних механізмів та діалогу з приватним сектором; 7) інтеграція *acquis* ЄС у національні стратегії, передусім Стратегію економічної безпеки України.

8.мПрактичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – під час досліджень проблематики та подальших перспектив удосконалення правового забезпечення національної економічної безпеки;
- правотворчості – для вдосконалення господарського та іншого законодавства;
- правозастосовній діяльності – при вжитті конкретних заходів, спрямованих на правове забезпечення національної економічної безпеки;
- навчальному процесі – під час вивчення дисципліни «Господарське право» та спеціальних дисциплін господарсько-правової тематики.

9. Особистий внесок здобувачки. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Наведені у дисертації висновки, рекомендації, пропозиції сформульовані авторкою самостійно за результатом аналізу наукових джерел, нормативно-правових актів, судової практики. Використані в роботі теоретичні позиції, висновки інших авторів містять відповідні посилання.

10. Апробація результатів дисертації. Одержані в процесі наукового дослідження узагальнення і висновки було оприлюднено на науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану в Україні» (15 грудня 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (24-25 лютого 2023 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного процесу» (Київ-Запоріжжя, 24-25 листопада 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Другі наукові читання пам'яті професора Пронської Граціелли Василівни» (Київ, 21 квітня 2023 р.); VIII Міжнародній науково- практичній конференції (Дніпро, 15 березня 2024 р.); Міжнародній науково- практичній конференції «Наукові інновації у праві в умовах впливу російсько-української війни на правову систему» (Рига, Латвійська Республіка, 7-8 лютого 2024 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Треті наукові читання пам'яті професора Пронської Граціелли Василівни» (Київ, 12 квітня 2024 р.).

11. Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення у 6 наукових статтях, які опубліковані у виданнях, що визнані фаховими з юридичних наук, а також у 7 тезах доповідей науково-практичних конференцій.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. *Левківська В.М. Адміністративно-правове забезпечення національної безпеки. Київський часопис права. 2022. № 4. С. 83-88. DOI: 10.32782/klj/2022.4.12*
2. Левківська В.М. Адміністративно-правові засади забезпечення національної безпеки України в умовах гібридних загроз. *Публічне право*. 2023. Вип. №1 (49). С. 15-22. *DOI:* 10.32782/2306-9082/2023-49-2
3. Левківська В.М. Механізми правового забезпечення національної економічної безпеки та їх особливості. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. СЕРІЯ: Юридичні науки. 2023. Том 34(73). №5. С.23-28. DOI: https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.5/05
4. Левківська В.М. Місце ради національної безпеки і оборони України в системі державних органів, що забезпечують економічну безпеку України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* 2023. Випуск 37. С.355-363. DOI : 10.5281/zenodo.8103644
5. Левківська В.М. Імплементація міжнародно-правових стандартів і зарубіжного досвіду правового забезпечення національної економічної безпеки. *Право України*. 2024. Вип. №3. С. 151-161. DOI :10.33498/louu-2024-03-151
6. Левківська В.М. Ефективне законодавство та правозастосування як основа правового забезпечення національної економічної безпеки. *Право і суспільство.* 2024. №3. С.122-130.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Левківська В.М. Умови збройного конфлікту та права людини; аналіз законодавчих новацій. *Міжнародна науково-практична конференція «Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану в Україні».* 15 грудня 2022 р. С. 121-124.
2. Левківська В.М. Досвід зарубіжних країн у контексті удосконалення адміністративно-правового забезпечення національної безпеки. *Міжнародна науково-практична конференція «Юридичні науки: проблеми та перспективи».* 24-25 лютого 2023 р. С.114-117.
3. Левківська В.М. Правове забезпечення через механізми національної економічної безпеки. *VII Міжнародна науково-практична конференція «Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного процесу».* 24-25 листопада 2023 р, Київ-Запоріжжя. Розділ 7 ПРАВО. С. 130-133.

4. Левківська В.М. Теоретичні засади правового забезпечення національної економічної безпеки у повоєнний період. *Міжнародна науково-практична конференція «Другі наукові читання пам'яті професора Пронської Граціелли Василівни».* 21 квітня 2023 р., Київ. С. 75-77.

5. Левківська В.М. Економічна безпека держави у сфері забезпечення безпеки економічного характеру в умовах збройної агресії**.** *VIII Міжнародно науково – практична конференція.* 15 березня 2024 р., Дніпро. С. 274-276.

6. Левківська В.М. Основа правового забезпечення національної економічної безпеки. *Міжнародна науково конференція. Наукові інновації у праві в умовах впливу російсько-української війни на правову систему*. 7-8 лютого 2024 р. м. Рига, Латвійська Республіка. С. 51- 54.

7. Левківська В.М. Правозастосування як основа правового забезпечення національної економічної безпеки в умовах війни. *Міжнародна науково-практична конференція «Треті наукові читання пам'яті професора Пронської Граціелли Василівни»* 12 квітня 2024 р. С. 105-108.

12. Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), переліку публікацій за темою дисертації, змісту, вступу, трьох розділів, які охоплюють 8 підрозділів, висновків до кожного розділу роботи та загальних висновків до дисертації, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 217 сторінок, з них основного тексту 186 сторінок. Список використаних джерел містить 301 найменування, які зазначені на 31 сторінці.

13. Характеристика особистості здобувача. Левківська Вікторія Миколаївна з 01.10.2022 року по теперішній час навчається в аспірантурі на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Вікторія Миколаївна Левківська повністю виконала освітньо-наукову програму на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю 081 Право, а також самостійно проводила наукове дослідження за темою дисертаційного дослідження.

Під час підготовки дисертації та виконання індивідуального плану В.М. Левківська зарекомендувала себе як відповідальна та дисциплінована аспірантка, яка має відповідні наукові знання, достатні для того, щоб провести власне дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне значення, а також можуть бути використані у практичній діяльності.

У ході навчання в аспірантурі В.М. Левківська відвідувала заняття та проходила усі форми поточного та підсумкового контролю, що передбачені навчальним планом, а також освітньо-науковою програмою аспірантури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

14. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

15. Рецензенти рекомендують: відповідно до **п.15** Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, ***пропонується такий склад разової ради:***

Голова ради: Рєзнікова Вікторія Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти: Поєдинок Валерія Вікторівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Пожоджук Тетяна Богданівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти:

Джабраїлов Руслан Аятшахович, доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Державна установа "Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України".

Подцерковний Олег Петрович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права і процесу, Національного університету «Одеська юридична академія».

Усі члени разової спеціалізованої вченої ради не мають реальний чи потенційний конфлікт інтересів щодо здобувача Левківської Вікторії Миколаївни(зокрема, є її близькою особою) та/або її наукового керівника.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Левківської Вікторії Миколаївни** і повноти публікації основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Левківської Вікторії Миколаївни на тему: «Правові засади забезпечення національної безпеки».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Левківської В.М. відповідає спеціальності 081 Право та вимогам **Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах),** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п. п. **6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Левківської В.М. на тему: «Правові засади забезпечення національної безпеки» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

4. Рекомендувати вченій раді Навчально-наукового інституту права затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради: Рєзнікова Вікторія Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти: Поєдинок Валерія Вікторівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Пожоджук Тетяна Богданівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти:

Джабраїлов Руслан Аятшахович, доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Державна установа "Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України".

Подцерковний Олег Петрович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права і процесу, Національного університету «Одеська юридична академія».

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Левківської Вікторії Миколаївни

«За» – 14

«Проти» – немає

«Утримались» – немає

Директор
Навчально-наукового
інституту права
доктор юридичних наук, професор **Оксана ВАСИЛЬЧЕНКО**

Головуюча на засіданні:
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри економічного права
та економічного судочинства **Вікторія РЄЗНІКОВА**

Секретар засідання –
провідний фахівець кафедри **Олена ЛИСА**